

Hezreti Muhammet türkçe ybadata garşy çykarmydy?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Hezreti Muhammet türkçe ybadata garşy çykarmydy? HEZRETI MUHAMMET TÜRKÇE YBADATA GARŞY ÇYKARMYDY?

Çorumyň Ymam Hatyp mekdebi professor Haýretdin Karaman, professor Süleyman Uludag ýaly giň düşunjeli, okumış ylahyýetçileri ýetişdirmegi bilen giňden tanalýar.

Süleyman Uludagyň «Yslam nukdaýnazaryndan aýdym-saz we sema» atly ajaýyp ylmy işi bar. «Aýdym-saz harammy ýa däl?» soragyna kanagatlandyryjy jogaplary berýär. Gürrünsiz, käbir dinparaz fanatlaryň tersine aýdym-sazyň haram däldigini aýatlara, hadyslara goldanyp düşündirýär.

Ýöne meniň ýazjak bolýanym bu barada däl.

Gurhanyň haýsy saz diline ýanap okalyp bilinjekdigi barada ýazanlaryny siziň bilen paýlaşasym gelýär. Çünkü şundan sözbaşydaky soragyň jogabyna geçeris:

«Gurhan arap dilinde inipdir. Şonuň üçin ony arap diliniň sazy (lühunuň'l Arap) bilen okamak esasdyr. Bu ýerde arap diliniň

sazy (labyz) bilen okamakdan maksat – araplaryň uzyn okaýan bogunlaryny uzyn, gysga okaýanlaryny gysga, galyň okaýanlaryny galyň, inçe (süýndürip) okaýanlaryny inçe okamak ses we bogunlaryň bölünip aýdylyş esaslaryna eýerýär. Arap dilindäki tekstiň okalmagynda şol diliň fonetikasynyň esas alynmagyndan dogry zat bolup bilmez.

Emma bu ýagdaý türki we pars halklary ýaly arap däl halklaryň Gurhany öz dil sazlary, hanjara edilen we milli sesleri bilen okap bilmejekdiklerini, arap çekimine we hapyzlaryna öýkünmäge mejburdyklaryny aňlatmaýar. Her halkyň Gurhany öz milli sesi bilen okamagy onuň täsirini artdyrýar we telkin güýjüni kuwwatlandyrýar. (...)

Türkler öñden bări öz bokurdak, ses, dil sazyna utgaşykly deklamasiýa eýe. Stambul deklamasiýasy diýilýän okaýış stili munyň tipiki mysalydyr. Bu stile «arap labzy bilen deklamasiýa (lühunu'l-Arab) frazasyna garşılyklaýyn «Türk labzy bilen okamak» (lühunu'l-etراك) diýip bileris.

Şeýlelikde, lühunu'l-etراك bilen Gurhan okalmagyna garşı çykýan hadisyň arap milletçileri ýa-da fanatlary tarapyndan toslanandygyna göz ýetirilenden soň, sahyh hadyslara goldanyp, türk labzy bilen Gurhan okamagyň bolýandygyny aýdyp bileris».

İslam Açısından Müzik ve Semâ

Süleyman Uludağ

Professor Süleyman Uludag bu babatda Hz. Muhammedden-de
bir mysala yüzlenyär:
«*Buhary, Müslim, Tirmizi, Ebu Dawut, Nesaýy, Ibn Maje ýaly*

hadys alymlary tarapyndan rowáyat edilen bir hadysda Hezreti Omaryň bir gün Hişam ibn Hakimiň namazdaka «Furkan» süresini Resulallanyň özüne okadan terzinden doly başgaça görnüşde okaýandygyny görüp gahary gelipdie we namazyň gutarmagyna zordan garaşypdyr. Ol namazyny gutaran bädyna Hişamyň ýakasyna ýapyşyp: «Saña bu deklamasiýany kim öwretdi?» diýip sorapdyr. Hişam «Resulalla öwretdi» diýse-de, «Ýalan sözleme. Çünkü Resulalla bu süräni maňa seniň okaýsyňdan başgarak görnüşde okady» diýipdir. Sonra Hişamyň elinden tutup pygamberimiziň huzuryna getiripdir we ýagdaýy aýdyp beripdir.

Resulalla ilki Hişama: «Oka, ýa Hişam» diýipdir. Hişamyň öñki okaýsy ýaly «Furkan» süresini okamagyndan soň, Resulalla: «Dogry, ine! Gurhan şular ýaly indi» diýipdir. Soňra şol süräni Hezreti Omara okadypdyr, olam şol süräni öz bilşı ýaly we Hişamdan tapawutly görnüşde okapdyr. Resulalla oña-da: «Bulam dogry, Gurhan şular ýalam indi» diýip, soňam: – Gürrüňsiz, Gurhan ýedi harp boýunça indi. Aňsat düşenini we isläniňizi okaň – diýipdir.

Iň ygtybarly çeşmeler tarapyndan habar berilen bu hadysdan hem görnüşi ýaly, Hezreti Pygamber (s.a.w) musulmanlaryň Gurhany dürlı-dürlı görnüşlerde okamaklaryny ündäpdır. Ikisi-de hakyky arap bolan adamlaryň dürlı hili okamalaryna oňyn göz bilen sereden Hezreti Pygamber (s.a.w) has oňlanmaly ýagdaý bolan milli sesleriň arasyndaky çaprazlyga oňyn garşylap, gidermesi mümkün däl bu tapawutlyklaryň aradan aýrylmagyny talap etmezdi».

İSLÂM ACISINDAN MÜSIKİ ve SEMÂ'

Süleyman Uludag

İRFAN YAYINEVİ

Şular ýaly maglumatlardan soñ sözbaşymyzdaky soraga geçip bileris:

«Muhammet pygamber (s.a.w) her hakkyň Gurhany öz dilinde okap düşünmegine, täsirlenmegin garşı çykarmydy? Türk dilinde ybadat edilmegine «ýok» diýermidi?

Şeýle-de...

Alla dil saýlap bilermi? Alla öz ýaradan adamzadynyň ähli dillerini bilmez öydýärsiňizmi? Eger şeýle bolmasa, buýruklyryny ähli ilçilerine düşünýän dilinden ugradarmydy? Hiç kimsäniň agzyndan «pygamber» sözi düşenok. Ýone olaryň birem munuň pars sözüdigini, hatda Gurhanda hem beýle sözün ýokdugyny bilenoklar. Arap dilinde pygambere «Resul» diýlipdir!

Özeniniň ýitirilip, şekiliň agalyk sürýän hala getirilmesine jahlyyét diýilýär.

Jahlyyete garşı göreş bir ýarym müň ýyla golaý wagt bäri dowam edýär.

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 11.04.2024 ý. Publisistika